

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi romai kath. irodalmi társulat hesti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot a díjajkáért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

Ugy a Lap szellemi részét illető cikkeket, mint az előzőekben „Köz művelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a varba küldendők.

Az ó-klasszikus nyelvek helyzete napjainkban.

Mielőtt a két előző számunkban megjelent cikkeknek nehézségeit figyelembe venném, legyen szabad általában kijelentésem:

a) Sem a latin, sem a görög nyelvnek nem kell, s nem is lehet az újabb koru tudomány s közszellemi fejlettséghez idomulni. De „az emberi szellem művelődésének történeti fejlődése” van; „azon ismert alap, a melyre műveltségünket, történeti bizonyossággal visszavezethetjük — mert írott adataink vannak róla — a klasszikus világ műveltsége; az önmaga iránt érdeklődő emberiség ép ezért sem fogja soha elhanyagolni eme világ szellemi termékeit, ha nem is ketenek fel azok bámulatot. Az emberiség nem fogja erőszakosan megszakítani szellemének természetes fejlődését.” (Köz művelődés IX. évf. 26. sz.) E sz. vaktól a napnál világosabban kitűnik, hogy a klasszikus műdarabok tanítása quid sibi vult; es ugy a görög, mint a latin klasszikusok munkái miért tartandók kellő tiszteletben.

b) A latinból, megsugom, miért látszik az eredmény „boszantiólag kevés, elenyészőnek.” Azért, mert helyesen es jogosan már II. Leopold alatt 1790-ben a 16. cikkelyben megállapítottot: hogy a magyar nyelv az iskolákban taníttassék; a 92-iki országgyűlés a nemzeti nyelvet rendes iskolai tantargyvá emeli, kijelentvén: ezután csak a magyar nyelvben alaposan jártasok lehetnek, ugy megyei, mint országos úsztviselekké. Majd 1830-ban a magyar nyelv közhasznalata, mennyiben az országos törvényeszek magyar nyelven folyt perekben magyarul tartoztak ítéleteket kiadni, hatalmasan kiszélesített. Az 1832—6. országgyűlés a magyart nyilvánítja minden törvény hiteles szövegének s elrendeli, hogy még az egyház-községek anyakönyvei is magyarul irassanak. Az 1839—40. országgyűlés a hivatalos leiratok és feliratok nyelvévé is a magyart rendeli s kimondja: hogy széles e hazában az egyházi szónoklat nyelve a magyar legyen s általá-

ban egyházi hivatalra nem szabad olyant alkalmazni, ki a magyar nyelvet használni nem képes. Az 1843—4. országgyűlés nemzeti nyelvünket Horvát-és Tótország iskoláiban is kötelező tantargyvá kívánta tenni, s itthon minden főiskolában tannyelvül alkalmazni; de azt is kimondja, hogy honi hatóságaink pecséteinek köriratai magyarul metszessenek; s végül 1847-ben az országgyűlésen már V. Ferdinánd magyarul szólott, s ez így is van jól, mert:

Fennmaradásunk főeszköze: csak a magyar nemzeti művelődés és tudományosság általi megismosodás lehet, tehát:

Igy levén a dolog, nem csoda, hogy a latinból, ifjaink nem tudnak bizonyos tekintetben annyit, mint a Vályi Nagy Ferencz, Horváth Endrék, Kazinczyk, Berzsenyik korszakában. S hogy ez előttünk professorok előtt is feltűnő, annak ime az oka: természeti igazság, mit józan észszel senki sem von kétségbe, hogy a fényes vakító napfény után, a gyege hold minő halvány; erős villám-roham után, a gyengébbet — pedig az is az — számba se vesszszük. Tudjuk nagyon bölcsen, hogy magyar nemzeti irodalmunk fejlődésének minden korszakában egész a legújabb időkig nevezetes, latin nyelven írt termékek jelentek meg ahhoz értők tollaiból, s a nyilvános élet minden rétegében: megyei, ugy mint országgyűléseken, értekezéseken, tanácskozások Róma nyelvén folytak; törvényszékek, iskolák s főkép ez utóbbiak annyira urgeáltak a latin nyelvet, hogy az, nemzeti nyelvünk rovására még a magánkörök használatába is átmenni látszott, s mindez csak mostan történnén, nem csoda, hogy bámulunk az üde emlékezet hatása alatt. „Contraria juxta se posita magis elucescunt.” Régebben az elemi iskolás bajszos gyerek, az igaz, tudott latinul blateralni, a a mit a mostani VIII. osztályos sima allu érett ember már erős nemzeti érzete miatt sem akar megtenni, elkövetni; de nem is szükséges, mert nem abban áll a klasszikus irodalom kincseinek belbecsésel bíró tartalmi kiaknázása, hogy merőben a grammatika s nyelvi jártasság érdekeinek szolgáljon; hanem

igen is, akkor van az helyesen rangja és módja szerint méltatva, ha a tartalom felfogási irány tartatik szem előtt szigoruan, azonban ebből nehogy valami „ujonczi intelligens“ azt olvassa ki, hogy a VIII. osztályos tanulók már annak átkozott ellenségei, mit az előtt az alsóbb osztályokban fáradsággal elsajátítottak, és pedig azért ellenségei, mert a tanár sem ad semmit a megsiratott conjugatio, declinatio és szóegyeztetésre, mert felteszem, hogy minden gymnasium VIII. osztályu latin szaktanára az alaktant tanítványaival — hogy úgy szóljak — mindig kéznél tartatja.

Azt írja 26 sz. cikkkező: „A gymnasium egész folyamán a klasszikus nyelvekre legtöbb óra fordítatuk és az eredmény mégis különösen a latinból . . . nem kielégítő;“ s alább „Mátszerű jogos tankövetelményekkel szemben a klasszikus nyelvek eredménytelenségére oly sok órát elvesztegetni fölöslegesnek látszik. A ki tanulmányozni akar, a szaktudomány az iskola végezte után szerzetetik a képes jóakarát által“ etc. S még egy helyt: „A klasszikus nyelvek tanulásának eredménye . . . (természetesen nagyobb óraszám mellett) sem a tankövetelmények, sem a felsőbb oktatásnak nem megfelelő;“ és alább: „A mennyire ma a felsőbb oktatáshoz — ide értve a kath. papság érdekeit is — szükségesek a klasszikus nyelvek: annyira kevesebb óraszám mellett is képes vinni az iskolát a szakszerű erélyes utánjárás.“ Itt a szembeötlő ellenmondást nem kell sokáig keresni, sem az első sem az utolsó egymással szemközt állított helyen. Csak kérem a dolgot megfontolni.

Az ellenérdekű három középiskolát igazán főkép „a mai gymnasiumnál reálalabb“ kezdem nem érteni, noha rythmust érzek benne.

Röviden: cikkkező úgy ír, hogy a kecske is jól lakjék, de a káposzta is ép maradjon; egyik helyt megadja az ó-klasszikus nyelvnek a kellő tiszteletet, de más helyen kiakarja őket a szentélyből a muzsák pitvarába kergetni, szóval nem tudom a cikk határozotlan irányja miatt, vajjon Carthago delendae vagy nem, vajjon éljenek-e még a tudomány oszlopai, a klasszikus nyelvek, vagy emléküik áldott legyen . . . én ismételten állítom mindezt nem tudom s azért kezdek „laborare ex capite“ . . . de talán a jövő cikkben, midőn a 25. számra felelek ki fogok gyógyulni.

Dr. Veress.

Toleransok-e protestánsaink?*)

II. Az iskolaügyi nemtelen bánásmódot igazolják főkép a mult évi események Erdő Csinádon. A ref. iskolai tandíj 35 kr.-ban volt a mult évben megállapítva; az 1884/5-ik évi tankötelesek, illetőleg tanulók, ennyit fizettek. — A kath. szülőktől, azonban a ref. tanító, Kertész ur veje, egy személy részére 2 frtot o. é. vétegett fel erőszakkal. — Jellemzőbb a következő eset:

Kaában lakó öreg hívem, Görög György, unokáját Szabó Györgyöt, — a ki Kaálban született, — (itt is van keresztelve) neveltetés végett magához vette; kicsiny

korától fogva ő nevelte fel. — Különben is a gyermekre nagy szükség volt, mert ő, mint öreg, mindenhová nem mehetett, — felesége pedig több évtől fogva beteges, nyomorék állapotban volt, a ki a mult évben meg is halt. A fiu, mint tanköteles, mindig Kaálban járt iskolába; szülői Szabó György és Görög Agnes Csinádon laktak.

1885-ik év tavaszán, a gyermek édesanyja súlyos betegségben szenvedett. A fiu ezen alkalommal édesanyja ápolása végett engedély mellett Csinádon volt. — Mi történt? A csinádi ref. iskolaszék, vagvis inkább Kertész ur és veje, a ref. tanító, a miatti boszúból, hogy a fiu apja miért lett katolikus, a gyermeket, mint iskolamulasztót, többször kiirták és büntetéssel fenyegették. Az apa panaszára, többször irtam a csinádi falubirónak, s mint iskolaszéki elnök hivatalosan igazoltam, hogy a fiu, mint tanköteles, Kaálban illetékes és ott semmiképpen sem lehet megbüntetni. Azonban Csinádon a főfaktor, t. Kertész ur lévén, írásomnak eredménye nem lett. Annyira ment a dolog, hogy Kertész uramék a 3 frt o. é. iskolamulasztási pénz-büntetést kiszabván, annak felhajtását a szolgabirói hivatal el is rendelte. — Csinádi szegény hívem Szabó György, hozzám jövé, s írva panaszkolta, hogy az iskolamulasztási 3 frt büntetést rajta igazságtalanul fel akarják venni: a falusi előljárásság a bornvuját el is kötötte, vele oly méltatlanul bännak, hogy ő elköltözik Csinádról. Ezen vakmerő eljárásom egészen megütököztem. Ismervén az alsórégeni járás szolgabirójának, nsgs. Körösv. Albert urnak nemes lelkületét, igazságos érzelmét, levelet irtam, melyben a dolog valódi állapotát felfejtettem. A szolgabiró ur levelemre válaszolva, kijelentette, hogvha bizonyítva lesz, hogy a fiu Kaálban jár iskolában, Csinádon a büntetés alól feloldja.

Ekkor, a kaáli rom. kath. iskolaszék és községi előljárásság együttesen, hivatalosan bizonyította a valódi tényt, t. i. hogy Szabó György, mint tanköteles fiu az 1884/5-ik iskolai évre Kaálban volt kiírva és Kaálban is járt iskolába. Ennek alapján a szegény ember a méltatlan megsarczolásától meg lett kímélve.

A kaáli körjegyző és bíró is unitárius vallásuak, de mint intelligens és humanus érzelmű emberek a csinádi ref. iskolaszék ezen zsarnoki eljárásán egészen megütököztek.

A folyó évben is több méltatlanságot akartak elkövetni, de a törvény megakadályozta illetőket utjokban.

III. A becsületsértés tekintetében oda jutott a dolog, hogy a kálvinista férfi előbb a kath. vallást gyalázatosan becsmérlé, azután magát a csillapító édes anját ezen szavakkal illeti: „Már most helyetek sem lesz, te vén kutya, hogy hová temessenek.“ A ref. tanító tolvaj, gazembernek szidja az új katolikusokat, s fenyegeti, hogy 5 frtot veszen tandíjba. T. Kertész ur az új katolikusokat kálvinista papi prédikációjában nagyon szereti vagdalni; — egy kath. nőnek testvére 1884-ben eihalálozván, halotti gyászbeszédében a bucsztatás alkalmával a testvérnőt ezen szavakkal vigasztalta: „Te istentől elvetemedett, s az emberek-től eltévelyedett“.

Midőn a katolikusokat a kálvinista templomban

meglátia, m'ndjárt van „tekstus“, a miről prédikáljon. Ezért Kertész uram egyik ügyes és bátor asszonyhivétől kapott is gratulációt. Egy alkalommal, midőn a ref. templomból kijöttek, egyik elsőrendű hívének felesége így üdvözölte:

„No tiszteletes ur, ha tudtam volna, hogy a tiszteletes ur a pápistákról prédikál, s csak ilyen prédikál, addig otthon a laskámat megfőztem volna.“ — Ezen üdvözlésre nagy derűtség következett, a mit t. Kertész ur észlelvén, saját hívének szeme láttára szobájába menekült.

Hiába! Az asszonynépség nagyon kíváncsi, elmegy a pápistapap prédikációjára is s látja, hogy az rem bajlódik se Lutherrel, se Kálvinnal, sem egyik másik vallással, hanem az evangéliumot, az Isten igéjét hirdeti; — elfogulatlan lelke, bár önmaga Kálvinista, átlátja, hogy az még sem talál, hogy az ő papja prédikációjában örökké a pápistákat gunyolja és sértegetse. Ezt a józan nép is elítéli. T. Kertész ur szokott modora szerint megemlékezik nemcsak a csinádi, hanem az összes hatnolikusokról is.

Az ottani kath. megyegondnoknak, midőn felesége részéről a múlt évben bérfát vitt, szemébe mondta: „Egye meg a fene a mennyi pápista van papostul együtt.“ Azt hiszem ezen rossz kívánatra a katolikusok csakis azt felelik: „Uram bocsáss meg neki, mert nem tudja, mit cselekszik.“

IV. Nyilvános árverésen, midőn az eladófélnek az a czélja, hogy az eladandó tárgyból minél több jövedelmet kapjon, akkor azt hiszem az áll. érdekében, hogy kellő biztosítékkal bíró egyének minél többben szóljanak az árveréshez, hogy így a bevétel is több legyen.

Erre nézve Erdő Csinádon a kálvinista megye érdekében licitatio alkalmával kivétel van. Ott katolikus embernek pénzért sem szabad szólni.

Azon reménységben a csinádi kath. is elmegy a ref. eklézsia érdekére, hogy pénzért még pedig licitatio, talán csak kap fát! Mégis mi történik!

T. Kertész ur előre kihirdeti: „Pápistának egynek sem adok.“ Híveit inti: „Nehogy valaki a pápistáknak alattomba fát merjen venni, — mert ha — megtudom, annak sem adok a ki veszen.“ (T. i. ref. testvérnek.)

A múlt év szept. 27-én Erdő-Csinádon nevezetes, és megható ünnepély folyt le. Ehed, Kaál, Iszló és Maros-Járából nagyszámu hívek körmenetileg kerestek és zászlók lobogása mellett, megható egyházi énekeket zengedezve, vonultak ezen zsenge hitközségbe. Mintha az ősidők kereszties hadait látnuk volna, hite- és vallásáért lelkesedve föltámadni; öregek, gyermekek, férfiak, nők ezrei ünnepi öltözetben elragadó látványt nyújtottak. A hitközség drága kincsét, a keresztet és a két szép harangot 4 paptárs segédkezése mellett ezen alkalommal benedicalta, nsgos Kovács Ferencz apát ker. ügybuzgó főesperes ur, kinek jeles és valóban népszerű alkalmi szent beszéde a jelenlévő szép számu hívekre nagyhatást gyakorolt. A két harang két kegyes főpásztor jóságát hirdeti. Az egyiket a kereszttel együtt b. e. Fogarassy Mihály excja ajándékozta, a másikat a conversio után Lőnhart Ferencz erdélyi püspök ur ő nméltósága adományozta. A helyet egyházi czélra, hol a két harang és a kereszt van, Sipos György kath.

hivem ajándékozta szép fekvésű belső telkén. — Itten történt azon nevezetes esemény, amiről néhány évvel azelőtt álmodni sem mert az ember.

Reggel öröm, este üröm.

A nemtelen irigység, azt akarta, hogy azon buzgó kath. férfi, ki Isten jóvoltából ily örömnapot ért, másnapra mint kárt vallott szegény ember ébredjen fel. — Éjnek idején valamelyik kereszt gyűlölő, midőn a ház lakóicsendes álomban voltak, bement az istállóba, a köteleket (istrángoi) melyekkel a tehének megkötve voltak elvagdalta, a borjún lévő csengettyű is összevagdalt szíjjával a jászolban találtatott meg.

A teheneket az eilenséges ember a falu végén lévő törökbuszába bocsátotta, hol már-már a felpuffadás veszélyének voltak kitéve, midőn egyik szomszéd észre vevén, a dolgot még korahajnalban értesítette a házigazdát és így nagyobb kár, hálá Istennek nem történt.

Elég szomorú dolog, ha a nemtelen bosszu még éj-jel sem hagy nyugalmat a szegény kath. embernek.

V. A temetkezési ügyben a folyó év február havában Erdő Csinádon egy igen nevezetes esemény történt.

Egyik kath. hívemnek egy két hetűs kis leánya február 24-én elhalálozván, a halott eltemetésének ideje febr. 26. d. u. 2 órára lett kitűzve. A rokonok a köztemetőben (26-án) két férfival sírgödört ásattak.

A sírgödörásás folyamatban volt, s már jó részben ki is volt ásva a sír, de ezen idő alatt megjelent a ref. kurator a „prezs byterium,“ (hitközségi tanácsosok) és falusbíróval együtt. A ref. kurator kinyilvánítá: őket t. Kertész József ref. lelkész ur azért küldötte, hogy a sírgödört töltsék be. Ezen alkalommal a temetőben voltak Hamza Márton és Szász Ferencz, új kath. hívek, kik kijelentették, hogy a köztemetőbe a katolikusok is temetkezhetnek. Erre a falusbíró megrendelte a sírgödörásók-nak, hogy töltsék be a gödört, mert különben t. frtig megfogja zálogolni, s a mellett az ők rovasukra, a sírgödört be fogja tölteni. Hamza Márton kinyilvánította: „hogyha a falusbíró rendelkezik, akkor engedelmesskedünk.“

Szász Ferencz, azt válaszolta: „ha magukat ide küldte a maguk papjok, megyünk mi is a mi papunkoz, azán a két pap igazítsa.“ Február 26-án 12 óra tájt nagy sietve jönnek mindketten Szász és Hamza, jelentik, hogy t. Kertész ur mily kegyetlen dolgot művel, még a temetőben sem enged számukra helyet. — Meg voltam lepetve és ütközve látva azt, hogy a 19. században, midőn a humanus intézmények, még az állatokra is kiterjednek, akkor egy ártatlan leányka holt teteme még a földből is kitagadtatik, még pedig az ev. ref. nemes és szent eklézsia papja által.

Az Urban biztunk és meg nem szégyenültünk.

Az alispáni hivatal Maros-Vásárhelyt, Kaálhoz közelebb lévén, mint az illetékes szolgabírói hivatal (Szász-Régenben) azonnal hivatalból a tekintetes alispáni hivatalhoz a fennirt ügyben, a csinádi ev. ref. presbyterium (egyháztanács) és falusbíró embertelen, jogsértő és a hazai törvényekkel szembe ütköző eljárása ellen panaszló jelentést tettem. Felfejhettem azt is, hogy míg a törvény értelmében erélyes intézkedés nem történik; addig a halottat nem is lehet eltemetni.

A panaszló két férfi és Simon András régi kántortanító, szekéren el is mentek, hogyha valami kérdés ezen ügyre nézve felmerül azonnal lehessen feleletet adni. A t. alispáni hivatal rögtön az alsórégeni járás szolgabírói hivatalának rendelkezett és ezen ügybeni érélyes intézkedések megtételére utasította a szolgabírót.

Ennek folytán a temetkezés a halott kém által kitűzött időben február 26-án nem történhetett meg. Február 27-én szolgabírói kiküldött t. Haydn Elek ur megjelenvén Erdő-Csinádon, a halottat megvizsgálta és a kath. hívek által tervezett helyre, a sírgödöraszt elrendelte, a temetkezés az ő jelenlétében meg is történt.

Ne talán felmerülő zavargások megakadályozása végett csendőrök is voltak Csinádra rendelve.

T. Hajdn Elek ur, mint szolgabírói helyettes ezen ügyben jegyzőkönyvet vett fel, melynek alapján a következők tüntek ki. 1) igazolva lett, hogy a kath. hívek panasza jogosult volt, miután a falusbíró és a presbyterium is (ref. egyháztanács) bevallották fennjelzett tényüket; 2) kiderült az is, hogy nem volt igaz egyesek azon állítása, hogy a kath. híveknek külön temetőt adott a község; 3) három öreg ref. férfi jegyzőkönyvre adta azt is „hogy mióta föld s a világ tennáll“ a temetőt köztemetőnek tudták, és oda a katolikusok akadály nélkül temetkezettek mindig; 4) Kiderült miszerint azért nem engedik a köztemetőben való temetkezést, mivel 1884-ben több család katolikus lett. Főképen az új kath. híveket akarták a temetőből kizárni.

A temetkezési ügyben felvert port t. Kertész ur hívei nyakába akarta rázni, azt állítván, nem ő küldötte a „presbterekeket“ a temetkezés megakadályozására. Azonban bátor kurátora a faluházánál, a jegyzőkönyv felvételénél szemébe mondta: a „Tiszteletes ur küldött minket,“ s állítását tudta is igazolni. — Már ezen tény egy érzékeny emberre nézve mekkora büntetés, — hogy törvényhatósági tisztviselő előtt, a faluházánál többek jelenlétében, hazugságban maradjon. Hát mikor az erdőcsinádi „ev. ref. nemes és szenteklézsia papjával“ történik az, hogy saját hívei hazugságban hagyják, tesze az valamit?!

A szolgabírói helyettes t. Hajdn Elek közigazgatási joggyakornok, mint jeles fiatal tisztviselő, törvényes alapon az igazság érdekében kívánt mindenben eljárni, azonban t. Kertész ur figyelmeztette; „Emlékezzék meg, hogy reformatus kollegiumban tanult.“ Ezen kijelentést önérzétes indignációval fogadta a fiatal tisztviselő és méltán, mert ha ott tanult is, mindenért megfizettek jeles szülői. Nagyon furcsa lenne, hogy azért mivel Maros-Torda vármegye tisztségi karánál és a kir. táblánál alig van néhány kath. hivatalnok, a kath. félnek sohase legyen igaza!

(Folyt. köv.)

TÁRCZA.

Ünnepi naptár.

Verses jelmondatokban.

(Folyt)

Jul. 2. *Sarlós-Boldogasszony. (Mária látogatása Erzsébetnél.)*
Sarlós volna e nap; de ez évben igen sok a hó-nap.

Jó ha kaszád itt-ott kap lekaszálni valót.

Magtalan és Szüznő egymás méhének örülő:

Örzsé tenyészí kora s Mária sorsa csoda.
Mária! áldott vagy te az asszonyi nem közepette
Sáldott — mond Örzsé — méhednek drága gyümölcse,
Fönrepesett János, szerepét megkezdeni már most;
Hírnök volt, intő, hogy jön az Üdvözítő.

Sz. Prócsesz és Martinián vtk.

Egy költött istent tisztelni a kélj lehet inger:
Mindkettő megvet ilyfajú isteneket.
Prócsesz égi babért nyervén, jól megnyeri a pert;
Társá hü Martinián tart vele sorsot, irányt.

Jul. 3. *Sz. Jácint v.*

Oly kedves Jácint, hogy Tráján kedveli napkint;
Ám vak lelke miatt belbecse rejtve marad.

Sz. Heliodor pk. hv.

Szülte Stridon s Jeromos, nagy földije, lón neki ut most.
Jó könyvek s a magány intik az égi után.

Jul. 4. *Ozeás és Aggeus proféták.*

Egy félszázad alatt hirdette Ozé az örök tant:
Hogy csak Jehova Ur s Izra reája szorul.
Aggé lát aggályt: Sionon lesz az ifju kar aggá;
S szól: dicsőbb lesz e lak, mint az elébbi falak.

Sz. Laurián pk. v.

Szülte a Pannonföld, Lombardia jól nevelé föl;
S kit ma Szevilla csodál: Tótila gyilka talál.
Bár szava ép fegyver s jöttére holt szive még ver:
Önmaga életeért azt fölemelni, nem ért.

Sz. Odó pk. hv.

Volt azon Alfrédnek védszelleme, a ki ezért „Nagy“:
A szenttel szent lész; ros z hiru czimbora — vész.

Sz. Ulrik pk. hv.

Augsburgban született, hol dicső nappala fénylett;
Láták a magyarok: bántani, ártani fog.

Jul. 5. *Sz. Zoe római urnö, v.*

Hitvallók sorsán részt vesz, szeretőn befogadván;
Férje Nikosztrát is ebbe segélyt neki visz.
Kár, hogy néma e nő, de midőn vendégeihez jó
Sz. Sebe, s lelkesité: szólani kezdé Zoé! . .

Sz. Czirilla és tt. vtk.

Hesperidák művelék — mondják — hajdanta Cyrénét:
Áll, ha a szende Czirill s társairól van e hír.

Sz. Cziril és Methód pkk. a szlávok apostalai.

Sz. Cziril és Methód bölcsője híres Szalonik volt;
Annak sirt Róma ád, ennek a szláv Velehrád.
Ezredik éve ma már, hogy tiszteli: morva, cseh, bolgár;
„Nyugoti“ lón e pár: mért a „Kelet“ szakadár?

Sz. Dómuca, remete, vt.

E szyrus remetét Julián — odvába rekeszté :
S megnyila így neki a boldogok égi laka.

Jul. 6. Sz. Izaiás próféta.

Hét századdal előbb hiven rajzoltad a Jézust —
Mostan az új Talmud hirdeti, a mi hazug.

Sz. Tranquilin római patricius, vt.

Mond: Hiszek és üstént elhagyja a tévhit s a köszvény.
Igy Márk s Márczellián (l. j. 18.) csüngnek az ujdon atyán.

Sz. Palladius pk. hv. a skótok apostola.

Ó görög és a román csüng szentelt „Palladiumján” :
A skót nem kap ezen, Palladiusba hiszen.

*Jul. 7. Sz. Kolozs római törvényszéki titkár, ennek öcsese
Viktorin és fia Simforián, Nikostal főjegyző s ennek öcsese
Kasztorius vtk.*

Törvényszéki urak, kik csak büntetni akartak ;
Inti Sebő s lesznek mindazonelvü hívek.

Sz. Pántén ea. hv.

Nagy hírű író toll, hitelemző s indus apostol.
A lángész nem elég ; kell ahhoz ég kegye még.

Sz. Vilbald pk. hv.

Egy szép kert Eichstädt, aminőt egy Szent szive festett
Szent Bonifác is örül ritka Segéde körül.

Jul. 8. Sz. Aquila (Sas) és neje Piroška hvk.

Sz. Pált gyámoliták, ügyét lelkökbe beírák ;
Szent emlékek örök, tisztelik égi körök.

*Sz. Gilyén (Kilián) pk. tt. Kálmán áldozár, Totnán
szerpap vtk.*

Skóthonban született, frank Würzburg szellemivé lett.
Mint egy Ivánt : buja hölgy fosztja meg életitől.

Sz. Prokop vt.

Kit Jeruzsálem szül : Bethsan — nagy erényeim épül.
A bölcs, szent levitán mennybe kel égi virány.

Sz. Erzsébet (Izabella) portug. királyné.

Gyémánt volt Izabell ; Dénesnek mégis alig kell ;
Majd Klarissza s a menny szálla alá köriben.
Neki a kincs és mód az erényre csak alkalom és mód,
Ami sokakra haraszt : rózsza leszen neki az.

Sz. Edgár király, hv.

Épen mint Dávid, kit a gyarlóság tova csábit,
Majd egy bölcs Salamon ; Anglia épül azon.

Im e t s F. Já k ó.

Vágytam vihart látni . . .

Vágytam vihart látni a tengeren,
És álmaimban végre megjelent.
Hajón valék. Köröttem a vihar
Száguldozott összes borzalmival :

A szél elolta minden csillagot,
Egymásra gyűltek a sötét habok ;
A vak sötétben egyre nőtt az ár,
S a fellegek hadserge szállt alá.
Midőn a felhő s hab találkozik,
S ölekezett a tenger és az ég :
Mennydörge — tán a borzadály miatt ? —
Versenyt futottak a tüzes nyilak,
S — mely a hajót ölébe csábitá —
A rémes örvényt bévilágíták
De a hajó folyton rohant odább,
Hullámhegyek utját nem gátolák,
Nem fogta meg az örvény karja sem,
Bár uszonyának annyi cselet vetett.
De míg repülve utját folytatá,
Villám csapott a felhőkből reá
És árboczá tülz láng vevé vörül,
Mitől ropogva a habokba dült.
Hogy a hajón végig rohant a láng,
S izzásba hozta a heves kazánt :
Rohant a jármű mint a gondolat,
Nem érte bé a vész szilaj lova. . .

De most megcsendült egy ezüst harang,
Miként ha volna túlvilági hang —
És hangjain megállt a bösz vihar,
Gyászos zenéje elnémult kihalt.
És a hajó a zajtalan vizen
A kikötőben horgonyán pihent.

Ha itt lehetnél drága jó anyám !
Megfejténéd — tudom — mit álmodám :
Elmondanád, hogy az a tenger ott
A földi élet, s a sötét habok,
Miket a zord vihar halomra hányt,
S a rémitő örvény, mi volna más ?
Mint ifju éltem szenvedélyei,
Mik eljövénnek megkísérteni ;
És szólanál : az a hajó pedig
A tengeren — pályám jelképezi,
Hogy a villám, mi gyújt a viz felett :
A felhevült csapongó képzelet ;
A szeretet az égő árboc és
A nagy sötétség a kétségbeesés . . .
Midőn látnád, hogy arcom elborul,
Hozzá csatolnád édes vigaszul :
„Ne félj fiam ! nem lesz boldogtalan !
Jóvá teszen mindent a kis harang,
Minek szavára hajód partra vitt
Az a harangszó nem más, mint : a hit !“
Márton Dávid.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Püspök urunk ó nagyméltóságának fő-
pásztori körutjából.** Junius 1-én Udvarhelyről ki-
rándulólág Szent-Tamás községének hívei voltak szeren-
csések püspök urunk ó excjának látogatásán örvendhetni,
kiknek érzelmeit dr. Török Albert derék alispánunk,
majd Fazakas Pál lelkész tolmácsolták.

Az ő excja által mondott mise után Fazakas Pál lelkész mondott ügyes beszédet; fejtegetvén, hogy minő natása volt a Szentlélek eljövetelének az apostolokra nézve.

Ő nagyméltósága — keresztjáró hét lévén — az imádságról beszélt. Majd az új oltár és orgonára vetvén szeméit, megdicsérte a hívek és lelkész buzgóságát és kérte, intette őket, hogy a buzgóság szent tűzét ne engedjék kiaudni, hanem ápolják azt Sz.-Tamás apostol hitetlenségéből merített hitnek melegségével. Két keresztlobogó megszentelése után — melyeket a buzgó lelkész hozatott — ő excja 120-at részesített a bérmálás megerősítő kegyelmében.

Delután az iskolát látogatta meg ő nagyméltósága megegyezését nyilvánítván a gyermekek felelete és ügyes vezetése felett.

Junius 2-án mentünk Szent-Tamárról Sz.-Királyra, hol a nép a falu végén felállított díszkapunál hosszú sorfalat képezve várt a közelgő főpásztorra. Itt Elekes Balázs körjegyző fogadta ő excját, örömet fejezvé ki a felett, hogy ő méltóságát körükben üdvözölhetik. Ez öröme nek adott kifejezést a szelid, leereszkedő jó barát, Balog Ferencz lelkész barátunk is, ki szép beszéd kíséretében adta hatalmának jeleit a kulcsokat vissza annak, kinek kegyességéből azokat bírja. Ugyan ő tartott mise után beszédet a bérmálásról, érdekesen fejtegetvén annak szertartásait és ezek értelmét.

Ő excja itt is megmutatta, hogy igazi alkalmi szónok. Az oltár-képre, szent Istvánra irányozá a hívek figyelmét, ékes és mégis népszerű beszédben fejtegetvén hogy ki volt sz. István, mily királyian elt ő az egyház és naza javára, és hogy mikép lehetnek a szent-királyiak igazan szent-királyiak.

A tenyes ebédet az iskola-látogatás követte, mely iskola szűknek bizonyult a gyermekek befogadására; ő excja — mint hallám — mentaroyiva a közseg jóakaratai, megígérte, hogy atyai támogatásban szívesen részesíti az iskola-ügy iránt nemiesen érdeklő ő híveket.

Sz.-Királyról ő nagyméltósága Oroszhegybe ment, kik hogy mily ünnepélyességgel fogadták ő excját, nem tudom, mert a következő ünnep miatt nem lehettem ott; de gondolom, hogy egyéb ünnepélyességek mellett, a plébanos bátyám szerint bősnyák, de ezen leszármaztatást neki meg nem köszönő oroszhegyi (ó-roosz-hegyi) katonák tegyverei ropogtak a főpásztor tiszteletére. Ezt onnan következtetem, mert Aldozó-csütörtök napján hatalmasan durrogattak fegyvereiker.

Ez a nap csakugyan ünnep volt Oroszhegyben, mert a püspök mondott nekik misét és hallottak két predikációt. Egyik a helyi plébanos Leszéde ki arról szólt, hogy a földiek nem elégítik ki az ember szívét; tehát törekedjunk Jézus Kr. után fel a menybe, ki azért ment fel, hogy nekünk is ott lakást készítsen. A másik volt ő excja beszéde, mely beszéd — Jézus Kr. a mi szeretetünk tárgya — oly hatást tett, hogy szemünk könybe lábadt, és nem hiszem, hogy lett volna olyan, kinek szíve mélyéig nem hatottak ő nagyméltóságának szívből fakadt szavai.

Itt körülbelől 400-an lettek a lit bajnokává felavatva.

Nem hagyhatom említés nélkül azt, hogy itt hallottam legelőször a vesperást magyarul énekelni. Mindig szép a „Dixit Dominus“ fenséges melódiája, de rám, a népek szájából hallva azt, oly hatást sohasem tett.

Iskola látogatás után ő excja visszament a központba Sz.-Udvarhelyre.

4-én Fenyéd községében volt a bérmálás szentsége kiosztandó; ő excja itt csendes misét mondott. Nem csoda; mert a terhes szolgálat, melyet ő nagyméltósága e terjedelmes kerületben mindig nagy erélylyel végzett, még ifju erőt is megpróbált volna.

A lelkész beszélt a kath. hit, mint egyedül igaz hitről. Épen kapóra jött ez érvekben gazdag beszéd, mert volt 4 convertita is, kik meggyőződhetnek e napon szent hitünk igazságáról.

Ő excja sem állotta meg, hogy ne beszéljen. — A mi kath. hitünk az egyedül igaz hit — így szólt — nem volt annak szüksége javításra, foldozásra. Allott és áll s marad az mindig a maga szeplőtelen tisztaságában, ugy, amint azt Jézus Kr. Istentől küldetve hozta hozzánk. Luther, Kálmán stb. nem voltak Istentől küldetve; emberek gyarló emberek voltak, kik elszakadtak s másokat is elválasztottak Jézus Kr. szeplőtelen jegyesétől az anyaszentegyházról.

Az Ugron Lázárné ő nagyságánál elköltött finom borok, válogatott ételekben gazdag ebéd és iskola látogatás után ő excja innen is visszament Sz. Udvarhelyre. Említenem sem kell, hogy az ünnepélyes fogadtatás Fenyéd községe részéről sem maradt el.

5-én ő excja mint püspökké szenteltetésének évfordulóján Sz.-Udvarhelyt misézett, melynek végeztével a kerületi papság tisztelgését fogadta, kiknek érzelmeit a mi szeretetű esperesünk tolmácsolta; ő excja a könnyekig meg volt hatva, biztosított atyai jóindulatáról és megcsókolta szeretetű esperesét. Mi is szintén megvoltunk hatva és azon szívünkbeli eredő jó kívánsággal csókoltuk meg kezét, hogy az Isten számunkra még sokáig tartsa meg.

Ezután mentünk fel aztán Keményfalvára, hol Ambrus Károly tanító és Andrásy József érdemes alesperes plébanos ur fogadták. Itt ő excja harangokat szentelt. Irhatnék erről hosszadalmasabban is, de félvén, hogy unalmas leszek, csak annyit említek meg, hogy excja itt is, dacára, hogy még mindig nehezebb esett a beszéd, mint ő maga is nyilvánítá beszélt, megmagyarázni a harangszentelés szertartásainak fenséges jelentését.

Harangszentelés után roppant nép és több kocsis kíséretében vonultunk fel Zetelakára. Itt Bíró Péter községi bíró intézett néhány szót a község nevében már má-odsor ő exc-hoz, szólván ennek nevében először Fenyéd végén Szabó Gergely királybíró, ez az igazi daliás férfi alak; ő excja fogadtatás itt valóban imponáns volt. Az ágyuk dörögtek, a városi második banda húzta, a harangok zúgtak. Mindenki megvolt lepetve és hatva. A meghatottság azonban leginkább látszott Andrásy alesperes uron, ki könnyek között üdvözölte ő méltóságát s talán meghatottságában akaratán kívül, így végezte beszédét: „a többit elmondja excád.“ Elis mondta ő nagyméltósága, miről azonban később.

Este fákllys-menetet rendeztek ő excja tiszteletére, a midőn Pongrácz fiatal tanító tartott — mint mondják — nagyszerű beszédet.

Sajnos, hogy az iskolák zárva voltak a difteritis miatt s így exja csak magát az iskolát, — a község e díszét szemlélhette meg.

Másnap (7.) ő exja — hála Istennek már jobban léven — fényes assistentia mellett pontificált, melynek végeztével Andrási p'ebános ur tartott beszédet a nagyban összesereglett néphez arról, hogy a Szen.lélekkel nekünk is össze kell munkálkodnunk.

Ő nagyméltósága beszélt a külső és belső munkáságról, legyen az a munka akár favágás, akár az eke-szarvánál és műhelyben, akár a lélek munkáiása.

Ezután a bérmálás szentségét szolgáltatta ki ötszáznak.

Ebéd alatt Andrási alesperes ur ő nagyméltóságáért, legszeretettebb vendégéért üritette poharát Erre felállott ő exja is, és hivatkozva az alesperes ur ismert mondására, elősorolá a brassói gymn. felállítása körül és zetelaki hosszú lekipásztorsága alatt szerzett érdemeit s elmondá a többit, mely szerint ezen érdemeinek elismerésül őt ezennel kinevezi czimzetes főesperesnek.

Andrási ur meghatottan mondott köszönetet a kitüntetésért.

Jung-Cseke Lajos főesperes ur meg a papság nevében köszönte meg önméltóságának ezen egyik szeretett paptársunk iránt tanusított kegyességét.

Délután 4 órakor zuhogó esőben indultunk Méréfalvára. Itt kettős díszkapu volt felállítva. Az elsőnél Kovács Agoston községi bíró, a másíknál meg a jó humoru Lukács István birtokos, a templom pitvarában Ráduly Lajos lelkész barátom fogadták.

Kis pihenés után ő exja az iskolát látogatta meg; mert másnapra hosszú ut váraozott ő nagyméltóságára a fáradhatlan főpásztorra.

Másnap, miután a járatlan utak miatt ide rendelt remetei buzgó hívek eső és sárban 10 óra felé megérkeztek, megkezdődött a szent-mise, melynek végeztével a helyi lelkész tartott költői beszédet a katolikus hit erejéről.

Ő exja ezen hitről mint oly örökségről beszélt, melyet Jézus Krisztus hagyott hátra nekünk, mely mint legszentebb örökségünk megbecsülendő, törvényei megtartandók.

Itt összesen 140-en bérmálkoztak.

Ezt követte Ráduly barátom izletes Lukács István által még jobban fűszerezett ebédje, melynek végeztével utnak indultunk Karácsonfalva felé.

Ezen utat egy szerencsétlenné válhatott eset zavarta meg Patakfalván. Ugyanis e ref. község hívei is fogadni akarták ő excját. Amint azonban nagyzászlókkal kijöttek a faluvégére, a zászlósok szembe tartották lobogójokat a lovakkal, ézek megijedve tértek meg a szűk uton s kicsibe mult, hogy ő exja kocsija fel nem borult, s hogy ez meg nem történt, a mi derék szolgabíránknak köszönhető, ki a neki vadult lovakat hősiess bátorsággal ragadta és állította meg. Nagy volt a rémület, azonban — hála Istennek — semmi nagy baj sem történt.

Karácsonfalván Jakab Gyula szolgabíró a kerület nevében, Opra Lajos lelkész a hívek részéről üdvözölték ő nagyméltóságát.

Örömmel kell feiemlitenem azon egyszerű székely

emberekből álló, réz instrumentumokkal felszerelt bandát mely kezdetleges ugyan, de méltán mezejérdemi az elismerést.

— **Vidéki Levél.** Székely-Udvarhely, 1886. jun. 24-én. Igen tisztelt szerkesztő ur! A székelyudvarhelyi róm. kath. főgymnasium történelmében e tanév elévülhetlen betűkkel lesz írva: az isteni gondviselés hőlcse-sége juttatott ez intézetnek a megpróbáltatásokból, de részesítette a gym.asiumot lélekiemelő momentumokban is. Hogy mit vesztett az intézet és a tanári testület Rieger Gottfried igazgató elhalálozásával, azt tudják e lapok tiszt. olvasói, és tudják mindazok, kik a volt igazgatónak tevékenységét és ügybuzgóságát ismerték. Ravatala felett mondott gyászbeszédében meghatóan méltányolta a seminarium subregense a boldogultat, mint embert, mint beteget és mint haldoklót. Könyekre indította az esős idő daczára nagy számmal összegyűlt hallgatótságot beszédjének különösen azon részével, melyben megszólaltatja a jobblétre szenderültet az ifjúsághoz; elbucszattatja az ifjúságtól épen úgy, a mint ő bucsuzott el attól halálos ágyán, halálát megelőző napon; áldás és béke poraira!

Fájdalom, nem érte meg Rieger azon eszmének megtestesülését, melyet épen ő pendített meg, melynek megvalósulását épen neki köszöni az intézet, t. i. Kovács Antal szeretve tisztelt tagtárs 25-éves tanári működésének jubileumát. Lélekiemelő jeleneeknek voltunk tanúi, midőn folyó hó 17-én ünnepélyes isteni tisztelet után, díszes közönség jelenlétében Kóródy Endre h. igazgató, a gymnasium szépen feldíszített nagytermében jól sikerült beszéddel megnyitotta az ünnepély sorrendjét. Erre egy a tanári testületből alakult hat tazu bizottság küldetett ki a jubilans meghívására; ez megjelenvén, az ifjúsági zene- és énekkar egy „Üdvözlő“-dallal fogadta, melynek szövegét Király Lajos tanár írta ezen alkalomra.

A renekül szerkesztett és irodalmi beccsel bíró „Alkalmi beszédet“ szintén Király Lajos írta, de betegség miatt akadályozva lévén, Oláh Antal tanár olvasta azt fel és nyújtotta át a testületnek albumát, mely díszes és mégis nemes egyszerűségével fényesen tanuskodik létrehozójának, Lukács Sándor tanárnak műizléséről. Ezen albumról még csak annyit, hogy jubilans tanár mindazon kartársai, kik 25 évi tanárkodása alatt vele a székelyudvarhelyi főgymnasiumban működtek, kabinet-alaku arcképei benne foglaltnak. — Megható volt az ünnepeltnek válasza az előbb említett alkalmi beszédre. Kiemelte ismert szerénységével, hogy bár későre vette észét ezen ünnepély rendezésének; nem önmagáért, de az intézet érdekeért, a példaadásért adta hozzá beleegyezését. Meleg szavakban köszönte meg a tanártestületnek hozzá való szeretetét és ragaszkodását; szívhez szóló, mert szívből jövő mondatokban apostrophálta jó barátjának és volt igazgatójának elköltözött szellemét; megköszönte az ifjúságnak is szives részvétét és közreműködését. S végre, hogy örökre megmaradjon emléke e szép napnak: kinyilvánítja, hogy „Jubileum“ czim alatt 200 forintnyi alapítványt tesz le a gymnasium tanárkara kezéhez; ezen alapítványnak évi 6 százalékos kamatjával tankönyvek szerzendők be — szegény sorsu székely

fuk számára. A közönség riadó éljennel fogadta az ünnepeket szép beszédjét.

Az ifjusági zenekar erre a Bándi Vazul tanár által ez alkalomra szerzett „Jubileumi csárdást“ játszta el; a szerzőt, behizelgő zengzetes rythmusaiért, a zenélő ifjuságot az exact előadásért éljenzte meg a közönség.

Az ifjuság nevében Győrffy Károly érettséget tett VIII. oszt. tanuló, szépen kidolgozott és ifju hűvel előadott beszéddel üdvözölte szeretett tanárát, átnyujtván egy kékszin bársonyban kötött albumot, mely a jubilans initialeivel volt ellátva, s az ifjuságnak két csoportban lefényképezett arcképeit foglalta magában. — A „Hunyadi Induló“-val véget ért a szép ünnepélynek első magasztosabb része, de csak azért, hogy d. u. folytatása legyen.

A jelen volt vendégek közül felemlitem — a diszes hölgykoszorun kívül — Főtisztelendő Jung Cséke Lajos esperes-plébános urat, a helybeli állami főreáliskola tanártestületét, mely nagys. Elischer tankerületi főigazgató és nagys. Márton Lajos kir. egyetemi tanár urak vezetése alatt jelent meg ez ünnepélyre; képviselve volt az ev. ref. collegium tanári testülete is; jelen voltak a hivatalok fejei és jubilans tanárnak számos helybeli és vidéki rokonai, barátai, tisztelői.

D. u. 1 orakor közébd volt a Koronkai kertben 85 személyre. A pohárköszöntők sokaságából, térszűke miatt szintén csak néhányat említhetek fel. Első volt Körödy Endre remek toastja a jubilansra; második emezé Püspök ur ő nagyméltóságára; Daróczy János speech-je a gymnasium főgondnokára, méltóságos Török Albert urra stb. stb. — Az ország különböző városaiból számos üdvözlő levél és 11 távirat érkezett ez örömnepre — jubilans tanárnak tisztelői — és volt tanítványaitól. A táviratok felolvastattak a banquetten, s felemlitem ezek közül méltóságos Vargyasi Dániel Gábor Udvarhelymegyé főispánjának táviratát, a csik somlyói főgym. főtiszt. igazgatójának, a marosvásárhelyi római kath. nagygynasium tanártestületének üdvözlő táviratait, valamint az Érzsébetvárosi esperes és Gegő György apanagyfatusi lelkész latin táviratait. Sz. N.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Személyzetiek.** Vitos Mózes nyujtói lelkész nyugalmazatlan hejybe Balogh Ignác csikrákosi lelkész nevezetett ki; Murányi Kálmán csikszentdomokosi lelkész csikrákosi lelkész lett és Csik Szt-Domonkoston a papvasztas etrendített, vegre Janosi Antal Gy.-Csomaalvára küldett, mint segédlelkész, Lukács Károly nagyenyedi tegynazi lelkész pedig hasonló minőségben Szamosujvarra hejyzetten ar, nagyenyedi feyházi lelkésznek Baraczy Albert torcsvári lelkész nevezetett ki.

— **Becse, tudomásul.** Dr. Domeszewszky Aladár a becsi egyetem magán-tanára és a csász. királyi udvari regészeti gyűjteménytár segédgondnoka legközelebb Gyula-Fehérvarra érkezik az ott és Gyula-Fehérvár környekekben meg létező és a római időkbeli származó leiratokkal ellátott kőtáblák, kőfaragványok és nasonló római emléktárgyak megtekintése és felvétele vegett. — Ennek folytán stünk e lapok igen tisztelt olvasóit fölkérni, hogy mindazok, kiknek birtokában

római időből származó fentemlített tárgyak vannak, vagy ilyeneknek hol létezől tudomással bírnak, ezt szerkesztőségünknek az illető helynek pontos leírása mellett irásbelileg (levelező lapon) mielőtt tudomására hozni sziveskedjenek azon czélből, hogy Dr. Domeszewszky Aladár ezen tárgyakat megvizsgálhassa és nyilvánosságra hozatal végett felvehesse.

**Cristóf Ferencz-
féle**

Szobapadozat- fénymáz lak

szagatlan és gyorsan szárad.

Praktikus sajátágánál fogva és egyszerű kezelés-módja miatt igen alkalmas a szobapadozatok befestésére és lakirozására. — Mindenki maga kezelheti. —

A lakirozott szoba két óra mulva már használható. Különféle színekben (fedő-festék) és szintelen is kapható (csak fényességet adva).

Próbák- és használati-utasiást kaphatni a raktárakban.

Videki raktara: Gyulafehérvárt. Idősb. Misselbacher J. B.-nél.

Horgany vonal.

Az osztrák-magyar kir. kormány nyal egyetértőleg

A legbiztosabb, legjobb és legolcsóbb ut **FIUMÉBŐL NEW-YORKBA**

Gőzhajó **„SIDONIAN“** 1382 tonna

Elutazás Fiuméből július 15-én.

Közvetlen utazójegyek és közvetlen podgyász felvétele és tengeri szállítólevelek **Budapestről és Magyarországnak más főállomásaitól Eszakameri ka** bármelyik főhelységéhez.

Ezen társulat az egyedüli, melynek joga van **Magyarországnak főállomásairól** közvetlenül utijegyeket **Amerikába** való utazásra elárusítani.

Szállítások a **földközi-tengeren** közbe eső kikötők számára elfogadtnak.

Bővebb utasítást nyerni:

Adria-Compagnie által, valamint **BUDAPESTEN és FIUMÉBAN Hoffmann S. és W. Magyarországnak főügynökei Kenderson Brothers** által (Horganyvonal)

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.
Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, Dr. SZUCHY BÉLA, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott a püsp. lyc. nyomda gyorsajtóján Gyulafehérvárt.